

MEZOPOTAMYA

DESTANSI TOPRAKLAR

Vizyon

Zengin tarihi ve kültürel mirasını, doğal sermayesini ve jeo-stratejik konumunu akılcı, yenilikçi ve katılımcı bir yaklaşımla etkin ve sürdürülebilir bir şekilde değerlendirerek; yeniden üretim, ticaret ve medeniyet merkezi olmayı başarmış, istikrar içinde gelişen, herkesin güven ve umutla yaşamak istediği bir bölge olmak.

Misyon

Teknik ve uzmanlık kapasitesi ile mali kaynaklarını etkin ve uygun alanlara yönlendirerek ve paydaş tüm aktörlerin kalkınma faaliyetlerinin eşgüdümünü sağlayarak "kalkınmış ve müreffeh bir bölge"ye dönüşümde referans kurum olarak pro-aktif rol almak.

Temel Değerler

- Akılcılık
- Güvenilirlik
- Hesap Verebilirlik
- Şeffaflık
- Bölgesel Değerlere Saygı
- Sosyal Paydaşlık ve Sosyal İçerme

Politikalar

- İnsan Odaklılık
- Katılımcılık ve Yönetişim
- Yaratıcı ve Yenilikçi Fikirlerin Teşvik Edilmesi
- Rekabet İkliminin Geliştirilmesi
- Uzman ve Nitelikli İnsan Kaynağı ile Çalışma
- Çalışan Memnuniyeti
- Bilimsel Bilgi ile Bilginin Yönetimi ve Paylaşılması

Yönetim Kurulu Başkanı Sunuş	4
Genel Sekreter Sunuş	5
DİKA Projeleri Google Haritalara Eklendi	6
Hasankeyf Turizm Platformu Toplandı	7
Artuklu Alan Yönetim Planı Hazırlanıyor	8
Mardin Turizm Platformu Toplandı	10
Mardin ve Şırnak'ta Turizm Rotası Çalışmaları	11
Mardin'in Lezzetleri Ajansımız Desteğiyle Tanıtıldı	12
Şırnak Rotasını Türkiye Keşfedecek	14
Uluslararası Mezopotamya Turizm Kongresi Ajansımız Desteğiyle Gerçekleştirildi	15
Turizm Sektöründe Destinasyon Yönetimi: Mardin Örneği	16
Dara Antik Kenti: Tarihi Önemi, Koruma Süreci ve Turizme Kazandırılması	21
Dünyanın En Eski Mutfak Kültürü 'Mezopotomya Mutfağı'	27
Turizmin Yönetişi	34
Mardin ve Batman Gezilecek Yerler Haritası	40
Kültürel Miras Varlıklarının Korunması	42
Yukarı Dicle Vadisi Somut Olmayan Kültürel Mirasını Koruma ve Farkındalık Yaratma Projesi ...	46
UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde TRC3 Bölgesi	51
UNESCO Dünya Miras Listesinde Seri Adaylık: Mardin ve Çevresi için Bir Öneri	56
Mardin, Batman, Şırnak ve Siirt İlleri Paleolitik Çağ Araştırmaları ve Mağaralar	60
Midyat Çevresi (Tur Abdin) Geç Antik ve Orta Çağ Kilise ve Manastırları	63
UNESCO Jeopark Küresel Ağı Başvurusu: Mezopotamya Jeopark	70
Mardin, Batman, Siirt ve Şırnak'ta Arkeolojik Çalışmalar	74
Siirt ve Şırnak Gezilecek Yerler Haritası	78
Mezopotamya Turizm Markası	80
TRC3 Bölgesinde Milli Parklar	86
Eski Toprakların Yeni Kenti Hasankeyf	92
Geçmişin Bekçileri: CAS Evleri	98
Şırnak'ta İnanç Turizmi: Cudi Dağı ve Hz. Nuh	103
TRC3 Bölgesinde Turizmin Mevcut Durumu	108
Şırnak'ta Turizm Rotaları	110
Batman Mor Kuryakos Manastırı Turizme Kazandırıldı	112
Mardin Tarihi Çarşılarını Ayağa Kaldırdık	113
Tillo Cam Seyir Terası Bölgede Bir İlk Oldu	114
Nusaybin Mor Yakup Kilisesi ve Zeynel Abidin Camii Projesi Dinsel Birlikteliğe Örnek Oldu	116
Mehmet Ağa Kasrı Turizme Kazandırıldı	119

Sayın Okurlarımız

Dicle Kalkınma Ajansı kurulduğu günden bu yana bölgemizin kalkınması, sosyal ve ekonomik açıdan gelişim göstermesi, müreffeh ve sürdürülebilir bir bölge olması adına görev ve yetkileri çerçevesinde, uyum ve iş birliği içerisinde aktif ve etkin bir rol üstlenmektedir. Mardin, Siirt, Şırnak ve Batman illerinden oluşan görev bölgesinde gerek kamu kurum ve kuruluşları gerek özel sektör ve gerekse sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla çeşitli proje ve programlar yolu ile bölge dinamizmini harekete geçirecek mali ve teknik destek faaliyetleri yürütmüştür.

Yukarı Mezopotamya havzasında yer alan bölgemiz, tarih öncesi devirlerden günümüze kadar sürekli olarak yerleşim ve ticaret merkezlerine ev sahipliği yapmış olup insanlığın kültürel gelişimine önemli katkılarla birlikte büyük uygarlıkların tarih sahnesine çıktığı nokta olmuştur. Bu büyük uygarlıkları temsil eden Asur, Babil, Roma, Bizans, Pers, Emevi, Abbasi, Artuklu, Selçuklu, Eyyubi, Osmanlı gibi birçok farklı devlet bölgemizde kurulmuş ve gelişmiştir. Tarihte ilk tapınağın, ilk medeniyetlerin ve yerleşik hayatın kurulduğu, ilk tarımın yapıldığı ve yazının icat edildiği Mezopotamya, kültürel miras bakımından küresel ölçekte eşsiz değerlere ve özgünlüğe sahiptir. Kentsel sit alanları, tarihi ve geleneksel kent dokusuyla; tarih, kültür ve inanç turizmi açısından yüksek potansiyel teşkil etmektedir.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı öncülüğünde bölge kalkınma kuruluşlarımız ve valiliklerimiz iş birliğinde oluşturulan ülkemizin ilk bölgesel turizm markası olan Mezopotamya markasının ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımı ile bölgemiz kadim mirasını geleceğe taşıyacak ve tüm dünyada tarihsel ismiyle tanınacaktır. Ülkemizden 84 adet, Mezopotamya bölgemizden ise 10 adet dünya mirası, UNESCO Dünya Mirası geçici listesinde yer almaktadır. Siirt'imizin manevi ve kültürel değerli İsmail Fakirullah Türbesi ve Işık Hadisesi Dünya Mirası Geçici Listesi'nde yer almakta olup kalıcı listeye alınmasına yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

Bültenimizin bu sayısında Siirt'imizin özgün kültürel değerlerinden olan Siirt Cas Evi tanıtılmıştır. Ayrıca, Milli Park ilan edilen Botan Vadisi ile birlikte Siirt, bölgemizde sadece kültür ve gastronomi turizmi ile değil doğa turizmi potansiyeliyle de öne çıkmaktadır. Bültenimizin bu sayısında yer alan TRC3 Bölgesinde Milli Parklar konulu makalenin Ajansımızın bu alanda yapacağı çalışmalar açısından iyi bir başlangıç olacağı temenni edilmektedir. Bültenimizin gelecek sayılarında TRC3 bölgesine ait özgün, doğal, kültürel ve gastronomik değerlerin tanıtılmasına devam edilecektir.

Dicle Kalkınma Ajansı bölgemizin kalkınması, sosyal ve ekonomik açıdan gelişimi, müreffeh bir bölge olması için bölgemizin turizm değerlerinin dünyaya tanıtılmasında etkin bir rol üstlenmektedir. Bölge turizm potansiyelinin analiz edilip tanıtıldığı bültenimizin bu sayısında Ajansımız uzmanları ve bölgemizdeki akademisyenlerin katkılarıyla önemli makale ve çalışmalara yer verilmiştir. Ajans Yönetim Kurulu Başkanı olarak, bültenimizin yeni sayısının hayırlı olmasını diliyor, başta Genel Sekreter Ahmet Alanlı olmak üzere emeği geçen tüm Ajans personelimize teşekkür ediyorum.

Osman HACİBEKTAŞOĞLU
Siirt Valisi
DİKA Yönetim Kurulu Başkanı

Kıymetli Okurlarımız

Ajansımız personeli ve bölgemizde önde gelen turizm uzmanları tarafından hazırlanan TRC3 Bölgesi ve Mezopotamya turizminin konu olduğu üçüncü bültenimiz ile siz çok değerli okurlarımızın karşısındayız. Türkiye dünyada en çok ziyaret edilen 6 ülkeden biri olmuş ve Kovid 19 salgınından önce 2019 yılında 45 milyon uluslararası turisti ağırlamıştır. Turizm potansiyeline sahip ancak sanayileşme seviyesi düşük ülkelerde olduğu gibi turizm, istihdamı artırma ve bölgelerarası gelişmişlik farklılıklarını azaltma açısından bölgemiz için önemli bir fırsattır. Ajansımızın kısa ve orta vadeli hedeflerinin başında bölgemizin ülke ve dünya turizm pastasından aldığı payı artırmak gelmektedir.

Sanayi ve Teknoloji Bakanı Sayın Mustafa Varank himayesinde GAP Bölge Kalkınma İdaresi öncülüğünde, Karacadağ, İpekyolu ve Ajansımız iş birliğinde bölge illerinin valileri, belediye başkanları, bölgenin tüm yetkilileri ve Kültür ve Turizm Bakanı Sayın Mehmet Nuri Ersoy'un teşrihi ile ulusal ve uluslararası alanda geniş katılımı 27 Haziran 2021'de ülkemizin ilk bölgesel turizm markası, "Mezopotamya Markası"nın uluslararası lansmanı yapılmıştır. Mezopotamya markasının uluslararası alanda ses getirecek organizasyonlar ile tanıtmak için Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı himayesinde faaliyetlerimiz devam etmektedir.

Ajansımız tarafından ilan edilen Rekabet İkliminin Geliştirilmesi Finansman Desteği Programı kapsamında turizm ve imalat sanayiinde faaliyet gösteren işletmelerin 250.000 TL ile 2.000.000 TL tutar aralığındaki yeni yatırımları için kullanacakları kredinin finansman maliyetleri ajansımız tarafından karşılanacaktır.

Turizmi destekleyecek şekilde tarımsal yerel ürünlerimizin katma değer artışının sağlanması ve yerel kalkınma fırsatlarının değerlendirilmesi amacıyla teknik destek ve fizibilite desteği programları başvuruya açılmış, yıl boyunca kamu ve özel sektörün istifadesine sunulmuştur. Mardin ve Hasankeyf'te kurulan turizm platformu çerçevesinde ilgili paydaşların da katılımıyla toplantılar gerçekleştirilmiş ve turizm sorunları masaya yatırılmıştır.

Bölgemizin turizm potansiyelini ortaya koymak ve tanıtmak amacıyla hazırlanmış olduğumuz bültende alan yönetiminden, Unesco kriterlerine, Mezopotamya Mutfağı'ndan kültür turizmine çok geniş yelpazede kapsamlı bir çalışma ile karşınızdayız.

Bu çalışmada bizleri her zaman destekleyen ve teşvik eden bakanımız Sayın Mustafa Varank'a, Kalkınma Ajansları Genel Müdürümüz Sayın Barış Yeniçeri'ye, Yönetim Kurulu Başkanımız ve Siirt Valimiz Sayın Osman Hacıbektaşoğlu'na, Yönetim Kuruluna, yazılarıyla bültene katkı sağlayan konuk yazarlara, bültenin hazırlığında emeği geçen tüm Dicle Kalkınma Ajansı Personeline teşekkürü borç bilirim. Bültenimizin bölge turizminin gelişmesine ve bölgesel kalkınmaya katkı sağlamlasını umuyor, yeni sayıda görüşmek üzere sizleri muhabbetle selamlıyorum.

Dr. Ahmet ALANLI
Genel Sekreter

UNESCO DÜNYA MİRAS LİSTESİNDE SERİ ADAYLIK: MARDİN VE ÇEVRESİ İÇİN BİR ÖNERİ

Dr. Murat ÇAĞLAYAN
Mardin Artuklu Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi

UNESCO 17. Genel Konferansı, 17 Ekim-21 Kasım 1972 tarihleri arasında Paris'te toplanmış ve 16 Kasım 1972 tarihinde Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme'yi kabul etmiştir. Türkiye, sözleşmeye 14.04.1982 tarih ve 2658 sayılı kanunla taraf olma kararı almış ve kanun, Bakanlar Kurulu tarafından 23.05.1982 tarih ve 8/4788 sayılı kararla onaylanarak 14.02.1983 tarih ve 17959 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmasının ardından yürürlüğe girmiştir. Gerekli belgelerin UNESCO Genel Merkezi'ne sunulmasıyla Türkiye, sözleşmeye 16.03.1983 tarihinde resmen taraf olmuştur (Çağlayan, 2021).

Bu sözleşmenin amacı; bütün insanlığın ortak mirası olarak kabul edilen evrensel değerlere sahip kültürel ve doğal siteleri dünyaya tanıtmak, toplumda söz konusu evrensel mirasa sahip çıkacak bilinci oluşturmak ve çeşitli sebeplerle bozulan, yok olan kültürel ve doğal değerlerin yaşatılması için gerekli işbirliğini sağlamaktır. UNESCO Dünya Mirası Listesi aracılığı ile yeryüzündeki en nadide doğal ve kültürel ortamların uluslararası boyutta tanınmasına yönelik bir mekanizma işlerlik kazanırken, Dünya Mirası Fonu, olanakları kısıtlı taraf devletlere bu tür alanları korumaları için fona yaptıkları katkıları aşan ölçülerde finansal ve teknik yardım olanağı sağlamaktadır. Bu anlamda Dünya Mirası Sözleşmesi, gelişmekte olan ülkelere az bulunur doğal ve kültürel ortamların korunmasında maddî

teşvik sağlayan kendine özgü bir antlaşma örneğidir (Tunçer, 2013, s. 96).

Dünya Mirası Sözleşmesi Uygulama Rehberi'ne göre üstün evrensel değere sahip bir varlık tekil olarak Dünya Mirası Listesi'ne aday gösterilebileceği gibi üstün evrensel değere sahip iki ya da daha fazla alan da "seri adaylık dosyası" şeklinde aday gösterilebilmektedir. Uygulama Rehberinin 137, 138 ve 139 numaralı paragrafları seri adaylık gereksinimleri ile ilgilidir (UNESCO, 2019).

Fotoğraf 1: 1147 Tarihli İnşa Kitabesine Göre, Timurtaş Oğlu İlgazi Oğlu Artuk Tarafından İnşa Edilen Diyarbakır Malabadi Köprüsü

Seri varlıklar, bir bütün olarak (tekil bileşen parçası şeklinde değil) üstün evrensel değere sahip olmaları şartı ile aşağıda özellikleri açıkça tanımlanmış niteliklerle ilişkili iki veya daha fazla bileşen parçası içermelidirler (UNESCO, 2019, s.39):

- Seri bileşen parçaları; ilgili olduğunda peyzaj, ekoloji, dönem veya habitat bağlantısı sağlayan zaman içindeki kültürel, sosyal veya işlevsel bağlantıları yansıtmalıdır.
- Her bir bileşen parçası, bir bütün olarak varlığın üstün evrensel değerine önemli, bilimsel, kolayca tanımlanmış ve fark edilebilir bir şekilde katkıda bulunmalıdır. Parçalar, diğerlerinin yanı sıra soyut nitelikler içerebilir. Ortaya çıkan üstün evrensel değer kolayca anlaşılmalı ve iletilmelidir.
- Bileşen parçalarının aşırı ayrık durmalarını önlemek için, seri bileşenlerin seçimi de dahil olmak üzere varlığın aday gösterilmesi süreci tutarlı olmalıdır. Varlığın genel yönetilebilirliğini ve tutarlılığını tamamen dikkate almalıdır.

Fotoğraf 2: 1198'de Artuklu Meliki Ebu Muzaffer Sökmen Döneminde Başlayıp 1123'te Melik Mesud Lakaplı Mevdud Zamanında Tamamlanırken Diyarbakır Mesudiye Medresesi

Aynı tematik gruptaki veya jeolojik dönemdeki birçok mülkü tek bir adaylık dosyasında aday göstermek için kullanılan seri Dünya Mirası örneklerinden bazıları bu şekildedir: Akdeniz ve İber Yarımadası'ndaki Kaya Sanatı Örnekleri (İspanya, 1996), Kyoto Tarihi Anıtları (Kyoto, Uji ve Otsu Şehirleri (Japonya, 1994), Transilvanya'daki Müstahkem Kiliseleri (Romanya, 1993, 1999) ve Avustralya'daki Fosil Memeli Alanları (Riverleigh/Naracoorte, Avustralya, 1994) (Taşkıran ve Binan, 2020).

Seri aday bileşenleri farklı ülke toprakları sınırları içinde kalmışsa, seri adaylık dosyaları "Sınır Aşırı Seri Adaylık" şeklinde birden fazla ülke ile de hazırlanabilir. UNESCO'nun Sınır Aşırı Seri Adaylıkları, Dünya Mirasının geliştirilmesi için uygun mekanizmalardır. Tek bir taraf devletin toprağında yer alan bir bileşen, seri ulusal varlıklar şeklinde; farklı taraf devletlerin topraklarında yer alan ve tüm taraf devletlerin birlikte sunduğu, seri sınır ötesi varlıklar şeklinde olabilir. Sınır aşan adaylıklar, ilgili tüm taraf

Fotoğraf 3: Artuklu Hükümdan Melik Salih Adına 1208 Yılında İnşa Edilen Artukluların Çift Başlı Kartal Kartmasını Taşıyan Diyarbakır Yedi Kardeşler Burcu

devletler tarafından ortaklaşa imzalanmalı ve sunulmalıdır. Belçika ve Fransa'daki Çan Kuleli Kiliseler (Belçika, Fransa, 1999), Le Corbusier'in Mimari Eserleri ve Modern Harekete Üstün Katkısı (Arjantin, Belçika, Fransa, Almanya, Japonya, Hindistan, İsviçre, 2016), 16. ve 17. Yy Venedik Savunma Yapıları (Hırvatistan, İtalya, Karadağ, 2017), Avrupa'nın Büyük Kaplıca Şehirleri (Avusturya, Belçika, Çekya, Fransa, Almanya, İtalya, Büyük Britanya Birleşik Krallığı ve Kuzey İrlanda, 2021); Dünya Mirası Listesindeki bazı sınır aşırı seri varlıklardır.

Türkiye'nin UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde 17'si kültürel, 2'si karma olmak üzere 19 miras alanı bulunmaktadır. Listede seri adaylığı bulunmayan ülkemizin geçici listede seri adaylıkları bulunmaktadır. Selçuklu Kervansarayları Denizli-Doğubayazıt Güzergâhı (2000), Likya Uygarlığı Antik Kentleri (Antalya ve Muğla, 2009), Anadolu Selçuklu Medreseleri (Konya, Kayseri, Sivas, Erzurum, Kırşehir, 2014), Anadolu'daki Ahşap Çatılı ve Ahşap Taşıyıcılı Camiiler (Konya, Kastamonu, Eskişehir, Afyon, 2018), Akdeniz'den Karadeniz'e Kadar Ceneviz Ticaret Yolu'nda Kale ve Sur Yerleşimleri (İstanbul, İzmir, Aydın, Sinop, Düzce, Bartın, 2020) kültürel miras kategorisindeki aday varlıklarımızdır. 2013 yılında geçici listeye eklenen Tuz Gölü Özel Doğa Koruma Alanı (Ankara-Konya-Aksaray) ise doğal miras kategorisindeki tek seri varlığımızdır. (Ertürk ve Karakul, 2019)

Görüldüğü gibi seri adaylıkların; aynı tematik gruptaki veya jeolojik dönemdeki birçok varlığı tek bir adaylık dosyasında aday gösterebilmek gibi büyük bir avantajı vardır. Kuzey Mezopotamya'da konumlanan Mardin ve çevresi için seri adaylık açısından bir öneri geliştirmek gerekirse şüphesiz Artuklu

Fotoğraf 4: Melik Sultan İsa Tarafından 1385 Yılında İnşa Edilen Mardin Zinciriye (Sultan İsa) Medresesi

Beyliği Dönemi öne çıkarılabilir. Beyliğin Mardin, Batman (Hasankeyf), Diyarbakır ve Elazığ'da günümüze kadar gelen zengin bir kültürel mirası vardır:

Mardin: Ulu Cami, Latifiye Cami, Melik Mahmut Cami, Zinciriye (Sultan İsa) Medresesi, Şehidiye Medresesi, Hatuniye Medresesi, Kasımiye Medresesi, Emineddin (Maristan) Külliyesi, Kızıltepe Ulu Cami, Kızıltepe Zergan Köprüsü

Diyarbakır: Yedikardeşler ve Ulu Beden (Evli Beden) Burçları, Mesudiye Medresesi, Zinciriye Medresesi, Silvan Ulu Cami, Malabadi Köprüsü

Elazığ: Harput Ulu Cami, Alacalı Cami

Batman (Hasankeyf): Hasankeyf Dicle Köprüsü, Artuklu Hamamı, İmam Abdullah Zaviyesi, Büyük Saray, Artuklu Köşkü, Ulu Cami

Dikkatli bakınca, Artukluların bölgede inşa etmiş olduğu cami, medrese, hamam, köprü gibi birçok yapı türü vardır. Seri dosya hazırlanmasında yapı türleri önemlidir. Dünya Mirası Sözleşmesi Uygulama Rehberi'ne göre seri varlığın bileşenleri kendi içlerinde tutarlı olmaları esastır. Bu sebeple "Artuklu Medreseleri" ya da "Artuklu Camileri" gibi tematik bir öneri daha doğru olabilir. Zira köprülerden üstün evrensel değeri korunabilmiş eser olarak sadece Malabadi Köprüsü kalmıştır. "Artuklu Dönemi Mimari Eserleri" adı altında bir alternatif düzenlenecekse dosyaya üstün evrensel değerini koruyabilmiş korunmuşluk durumu iyi derecede olan yapılar seçilmelidir. Hazırlanacak olası dosyada Artuklu Beyliği'nin bölgedeki önemi vurgulanmalıdır. Beyliğin somut ve somut olmayan kültürel mirasa etkisi anlatılmalıdır. Bu aşamada müzeler önem arz

Fotoğraf 5: 1176 Yılında Artuklu Sultanı Kutbettin İlgazi Tarafından İnşa Edilen Mardin Ulu Cami.

eder. Diyarbakır, Mardin ve Şanlıurfa Arkeoloji Müzeleri envanterinde birçok Artuklu dönemi sikkesi vb. taşınır kültür varlığı bulunmaktadır. Uluslararası müzeler ve koleksiyonelerde Artuklu dönemi sikke ve eserlerine sahiptirler. İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi'nde Artuklulara ait birkaç mimari parça bulunmaktadır.

Hazırlanabilecek sınır aşan adaylık örneği vermek gerekirse "Zengi – Eyyübi Dönem Eserleri" ilerleyen dönemde sınır aşırı seri adaylık dosyası olarak Suriye ve Irak ile beraber hazırlanabilir. On ikinci ve on üçüncü yüzyıllarda Mezopotamya ve Suriye'de hüküm sürmüş Türk devleti olan Zengiler ve onların ardılları Eyyubiler gerek ülkemiz topraklarında gerek Suriye'de birçok değerli eser bırakmışlardır. Güneydoğu Anadolu'daki birçok eserde Zengi- Eyyubi mimarisi etkisi görünür. Fakat öncelikle bu ülkelerde siyasi olarak huzur ortamının sağlanması ve ikili ilişkilerin normalleşmesi gerekmektedir. Lakin Suriye'nin UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki tüm varlıkları ve Irak'ın üç adet kültür miras alanı savaş sebebi ile Tehlike Altındaki Dünya Mirası Listesindeki.

Fotoğraf 6: Artuk Oğlu Sökmen Oğlu Davud Oğlu Sultan Karaarslan Tarafından 1157 Yılında İnşa Edilen Harput Ulu Cami

KAYNAKÇA

- Çağlayan, M. (2021). Mardin'in UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne Alınma Süreci. International Journal of Mardin Studies, cilt 2, sayı 2, s. 7-16.
- Ertürk ve Karakul (2019). (Ed.) UNESCO World Heritage in Turkey 2019. Ankara: Kültür ve Turkish National Commission for UNESCO.
- Taşkıran, A. ve Binan, C. (2020). UNESCO Dünya Miras Listesi ve Sınır Aşırı Seri Miras Kavramı: Türkiye'nin Potansiyeli, Megaron, cilt 15, sayı 1, ss.67-83.
- Tunçer, M. (2013). "Mardin'in Korunması ve UNESCO Dünya Miras Listesi'ne Girmesi". İdealkent, sayı 9, s. 94-113.
- UNESCO. (2019). Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention. Paris: World Heritage Centre.

T.C. Dicle Kalkınma Ajansı Genel Genel Sekreterliği

Adres: Yenişehir Mahallesi Kızıltepe Caddesi No: 6/1 Artuklu / MARDİN

Telefon: +90 (482) 212 11 14 - (482) 212 11 19 - (482) 213 14 92

Faks: +90 (482) 213 14 95

e-mail: info@dika.org.tr

web: www.dika.org.tr

Batman Yatırım Destek Ofisi

Adres: GAP Mah. 2509. Sk.
Bina No:2 Safir Plaza Kat:5
Daire:505 BATMAN

Telefon: +90 (488) 212 65 24

Faks: +90 (488) 212 65 24

e-mail: info@dika.org.tr

web: batmandayatirim.com
investinbatman.com

Mardin Yatırım Destek Ofisi

Adres: Yenişehir Mah.
Kızıltepe Cad. No:6/1
Artuklu / MARDİN

Telefon: +90 (482) 212 17 25

Faks: +90 (482) 213 14 95

e-mail: info@dika.org.tr

web: www.dika.org.tr
investinmardin.com

Siirt Yatırım Destek Ofisi

Adres: Bahçelievler Mah.
Hükümet Bulv. Muhsin Özel Apt.
No:29 SİİRT

Telefon: +90 (484) 223 39 09

Faks: +90 (484) 223 39 09

e-mail: info@dika.org.tr

web: www.dika.org.tr
investinsiirt.com

Şırnak Yatırım Destek Ofisi

Adres: Vakıfkent Mah.
Uludere Cad. No:16
ŞIRNAK

Telefon: +90 (486) 216 24 68

Faks: +90 (486) 216 24 68

e-mail: info@dika.org.tr

web: www.dika.org.tr
investinsirnak.com